

A KÖZBESZERZÉS ÉS A PIACI VERSENY A BÜNTETŐJOG HATÁRÁN

- I. Bevezetés
- II. Gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos egyes kriminálpolitikai jellemzők
- III. A piaci verseny büntetőjogi védelme
- IV. Közbeszerzési eljárások speciális büntetőjogi védelme
- V. Utószó

I. Bevezetés

Az SZTE jogi karának polgári jogi tanszéke által szervezett konferencia a versenyjog és a közbeszerzés aktuális problémáira koncentrált s e témakörben számos fontos, mind a gyakorlatot, mind az elméletet foglalkoztató kérdést programjára tűzött. A gazdasági szektor ezen része a büntetőjog számára – elvi szinten – teljesen eltérő arcát mutatja, amely így szükségképpen más szemlélettel közelíti meg jogi folyamatok működését, s felmerülő problémákat saját koordináta-rendszerében igyekszik megoldani. Mivel a büntetőjogi fellépés ultima ratio jellege e szektorban is egyértelmű, s az itt jelentkező jogsértéseket nem elsősorban a büntetőjog hivatott kezelni, a büntetőjogász némileg kívülállóként szemléli a gazdasági élet polgári jogi szabályozásának eseményeit. Emiatt azonban külön köszönet illeti meg a konferencia szervezőit nyitottságukért, hogy mindezek ellenére a büntetőjogi előadás beiktatásával a polgári jogterület határain kívülre is kitekintettek, s

¹⁶³ A Szerző a Szegedi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar, Büntetőjogi és Büntető Eljárásjogi Tanszékének docense.

ezzel a lehető legteljesebb spektrumon nyújtottak tudományosan megalapozott, szakmai programot a konferencia résztvevőinek.

A mai előadással egyetlen célkitűzést követek, ez pedig az, hogy az eddig elhangzottakra, illetve a témakör egészére figyelemmel áttekintő jelleggel kimutassam, hogy mely pontokon kapcsolódik a jogi szabályozáshoz a büntetőjog, azaz mikor lépi át a gazdasági jogrend megsértése azt a határt, ahol már büntetőjogi beavatkozásra lehet szükség.

Három főbb csomópont mentén igyekszem ezt a büntetőjogi áttekintést megadni:

- a) egyfelől szeretném felhívni a figyelmet a gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos kriminálpolitikai jellemzőkre, majd
- b) külön tárgyalom a piaci versenyt védelmező speciális tényállásokat, végezetül pedig
- c) kitérek a közbeszerzési eljárások speciális büntetőjogi védelmére.¹⁶⁴

II. Gazdasági bűncselekményekkel kapcsolatos egyes kriminálpolitikai jellemzők

A statisztikai adatok és a lefolytatott vizsgálatokról szóló szakirodalmi közlések alapján megállapítható, hogy az évente ismertté vált bűncselekmények 3-4%-a esik az ún. gazdasági bűncselekmények körébe, s a gazdasági bűncselekményekkel okozott kár éves szinten meghaladja a 30 milliárd forintot, aminek alig egytizede térül meg a büntetőeljárások során. Így tehát számarányukat tekintve a gazdasági bűncselekmények nem tekinthetők számottevőnek, ugyanakkor az általuk okozott kár mind relatív mind abszolút megközelítésben meglehetősen

¹⁶⁴ Nem esik ma szó külön kiemelve a klasszikus bűncselekményi formák e körben történő elkövetettségéről, mivel ez kézenfekvő (csalás, sikkasztás, hűtlen kezelés, vesztegetés, okirat hamisítás stb.), ehelyütt csak a témakört érintő speciális tényállásokat teszem az előadás tárgyává.

jelentős. Ennek ellenére vagy emellett a gazdasági bűncselekmények jelenleg viszonylag alacsony büntetési tételű bűncselekmények, ezért kriminológiai szempontból „kifizetődő” lehet az elkövetésük. Mindezekből kifolyólag a mai időkben két fő elvi-filozófiai álláspont ütközik a büntetendőség kérdését illetően: az egyik nézet szerint azt kell szorgalmazni, hogy szigorodjanak a büntetések, hogy megfelelő elrettentő erejük legyen, amivel tehát vissza lehetne tartani a bűncselekmények elkövetőit a gazdasági bűnözéstől. Ezzel párhuzamosan még azt is biztosítani kell, hogy a bűncselekményekből szerzett vagyon büntetőjogi elvonása legyen erőteljesebb, amivel a gazdasági bűncselekmények alapjainak megrendítése a cél, így nem lenne kifizetődő a bűncselekmények elkövetése, hiszen a megszerzett vagyon mindenképpen „elvész”, ráadásul még az egyéni büntetéssel is számolni kell. A másik nézet szerint viszont már a meglevő büntetőjogi szabályozás is túl szigorú, a gazdasági folyamatokat nem a büntetőjognak kell szabályozni, hanem a meglevő kontrollmechanizmusokat kell jobban kihasználni (így különösen a közigazgatási jellegű felügyeletet és ellenőrzést). Egy köztes álláspont lehet a jogtalanul szerzett vagyon büntetőjogi elvonásának szélesebb körű szabályozása, anélkül, hogy a büntetések drákói módon szigorodnának.

III. A piaci verseny büntetőjogi védelme

A magyar büntetőjog a versenyjog szabályozórendszerével több ponton is érintkezik, s ennek a rendszere:

1. Tisztességtelen piaci magatartás
 - a) gazdasági titok megsértése
 - b) áru hamis megjelölése
2. Fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása
 - a) fogyasztó megtévesztése
 - b) csalás
3. Versenykorlátozó megállapodások
 - c) Btk. 296/B.§

III.1. Tisztességtelen piaci magatartás

A versenyszabályozás általános érvénnyel tiltja a tisztességtelen piaci magatartást, de nevesítve is felsorol az üzleti tisztességtelenség körébe tartozó, jogsértőnek tekintett magatartásokat. Ilyen például a hírnévrontás, az **üzleti titok megsértése**¹⁶⁵, a bojkott-felhívás, a **szolgai utánczás**¹⁶⁶, valamint a versenytárgyalás és a pályázatás tisztaságának megsértése. Fontos hangsúlyozni, hogy ezekben az ügyekben, mivel a tilalmazott üzleti magatartás jellemzően versenytárs vállalkozások közötti jogvitához vezet, és alapvetően magánérdekeket sért, nem a GVH érvényesíti a versenyszabályokat, hanem bírósághoz lehet fordulni.

Ehhez kapcsolódik a Btk. 300.§-a, a gazdasági titok megsértésének bűncselekménye¹⁶⁷, valamint a Btk. 296.§-ában szabályozott áru hamis megjelölése¹⁶⁸.

¹⁶⁵ 4.§ (1) Tilos üzleti titkot tisztességtelen módon megszerezni vagy felhasználni, valamint jogosulatlanul mással közölni vagy nyilvánosságra hozni. (2) Üzleti titok tisztességtelen módon való megszerzésének minősül az is, ha az üzleti titkot a jogosult hozzájárulása nélkül, a vele - a titok megszerzése idején vagy azt megelőzően - bizalmi viszonyban vagy üzleti kapcsolatban álló személy közreműködésével szerezték meg. (3) E törvény alkalmazásában a) üzleti titok fogalma alatt a Ptk. 81.§ (2) bekezdésében meghatározott fogalmat kell érteni; b) bizalmi viszony különösen a munkaviszony, a munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony és a tagsági viszony;

c) üzleti kapcsolat az üzletkötést megelőző tájékoztatás, tárgyalás, ajánlattétel akkor is, ha azt nem követi szerződéskötés.

¹⁶⁶ Tpv.tv. 6.§ Tilos az árut, szolgáltatást (a továbbiakban együtt: áru) a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel – ideértve az eredetmegjelölést is – vagy elnevezéssel előállítani vagy forgalomba hozni, reklámozni, továbbá olyan nevet, megjelölést vagy árujelzőt használni, amelyről a versenytársat, illetőleg annak áruját szokták felismerni.

¹⁶⁷ Btk. 300.§ (1) Az a bank-, értékpapír-, biztosítási vagy pénztártitok megtartására köteles személy, aki bank-, értékpapír-, biztosítási vagy pénztártitoknak minősülő adatot jogtalan előnyszerzés végett, vagy másnak vagyoni hátrányt okozva illetéktelen személy részére hozzáférhetővé tesz, úgyszintén aki jogtalan előnyszerzés végett, vagy másnak vagyoni hátrányt okozva üzleti titkot jogosulatlanul megszerez, felhasznál, mással közöl vagy nyilvánosságra hoz, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel

III.2. Fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása

A versenytörvény III. fejezete teremti meg a fogyasztók versenyjogi védelmének lehetőségét. Ennek keretében főszerepet a 8. §-ban¹⁶⁹ szabályozott *fogyasztó-megtévesztés*, mint tipikus magatartási forma kap, de emellett tiltott magatartásként kerül szabályozásra a 10. §-ban a fogyasztó választási szabadságát indokolatlanul korlátozó üzleti módszerek alkalmazása is. A versenytörvény e rendelkezésekkel (is) a piaci szereplők közötti

büntetendő. (2) Nem büntethető gazdasági titok megsértése miatt, aki a) a közérdekű adatok nyilvánosságára és a közérdekből nyilvános adatra vonatkozó, külön törvényben meghatározott kötelezettségének tesz eleget, vagy b) a pénzosztás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvényben előírt bejelentési kötelezettségének tesz eleget, vagy ilyet kezdeményez, akkor sem, ha az általa jóhiszeműen tett bejelentés megalapozatlan volt, c) bennfentes kereskedelemmel, piacbefolyásolással vagy a terrorizmus elleni küzdelemmel kapcsolatos, törvényben előírt bejelentési kötelezettségének tesz eleget, vagy ilyet kezdeményez, akkor sem, ha az általa jóhiszeműen tett bejelentés megalapozatlan volt.

¹⁶⁸ Btk. 296.§ Aki árut – a versenytárs hozzájárulása nélkül – olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel vagy elnevezéssel állít elő, amelyről a versenytárs, illetőleg annak jellegzetes tulajdonsággal rendelkező áruja ismerhető fel, vagy ilyen árut forgalomba hozatal céljából megszerez, tart, illetőleg forgalomba hoz, büntetett követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

¹⁶⁹ Tpv.tv. 8.§ (1) Tilos a gazdasági versenyben a fogyasztókat megtéveszteni. E törvény alkalmazásában fogyasztó: a megrendelő, a vevő és a felhasználó. (2) A fogyasztók megtévesztésének minősül különösen, ha a) az áru ára, lényeges tulajdonsága - így különösen összetétele, használata, az egészségre és a környezetre gyakorolt hatása, valamint kezelése, továbbá az áru eredete, származási helye, beszerzési forrása vagy módja - tekintetében valótlan tényt vagy valós tényt megtévesztésre alkalmas módon állítanak, az árut megtévesztésre alkalmas árjelzővel látják el, vagy az áru lényeges tulajdonságairól bármilyen más, megtévesztésre alkalmas tájékoztatást adnak; b) elhallgatják azt, hogy az áru nem felel meg a jogszabályi előírásoknak vagy az áruval szemben támasztott szokásos követelményeknek, továbbá, hogy annak felhasználása a szokásostól lényegesen eltérő feltételek megvalósítását igényli; c) az áru értékesítésével, forgalmazásával összefüggő, a fogyasztó döntését befolyásoló körülményekről - így különösen a forgalmazási módról, a fizetési feltételekről, a kapcsolódó ajándékokról, az engedményekről, a nyeresési esélyről - megtévesztésre alkalmas tájékoztatást adnak; d) különösen előnyös vásárlás hamis látszatát keltik.

verseny tisztaságát, valamint a versenyben a fogyasztói döntések szabadságát kívánja biztosítani és egyben védeni annak érdekében, hogy a piacon egyes versenytársak ne juthassanak tisztességtelen versenyelőnyhöz a fogyasztók megtévesztése révén. A fogyasztók megtévesztése legtöbbször az erre alkalmas tájékoztatással valósul meg. Ennek egyik legelterjedtebb formája a reklám. A versenytörvény megköveteli, hogy a tájékoztatás mind részleteiben, mind egészében igaz és pontos legyen. A versenytörvény a fogyasztókat megtévesztő magatartási formákat csak példálózva sorolja fel, a GVH más megtévesztő magatartás észlelése esetén is beavatkozhat a piaci folyamatokba.

A büntetőjogi védelem ebben a körben a Btk. 296/A.§-ban jelenik meg, a fogyasztó megtévesztésének bűncselekményében¹⁷⁰. S bár ez már külön kiemelésre került, nem lehet itt sem külön említés nélkül hagyni, hogy a csalás (Btk. 318.§) tényállása is jelentőséghez juthat ezen tisztességtelen piaci magatartásoknál mint generális tényállás, így különösen akkor, ha a Btk. 296/A.§-ban megkövetelt tényállási elemek nem teljesülnek maradéktalanul, azonban a jogtalan haszonszerzési célú megtévesztés és a károkozás megállapítható.

¹⁷⁰ Btk. 296/A.§ (1) Aki az áru kelendőségének felkeltése érdekében nagy nyilvánosság előtt az áru lényeges tulajdonsága tekintetében valótlan tény, vagy valós tény megtévesztésre alkalmas módon állít, illetve az áru lényeges tulajdonságáról megtévesztésre alkalmas tájékoztatást ad, vétséget követ el, és két évig terjedő szabadságvesztéssel, közérdekű munkával vagy pénzbüntetéssel büntetendő. (2) Az (1) bekezdés alkalmazásában az áru lényeges tulajdonságának minősül az összetétele, használhatósága, az egészségre és a környezetre gyakorolt hatása, valamint a kezelése, eredete, az, hogy megfelel-e a jogszabályi előírásoknak, a nemzeti szabványnak vagy az áruval szemben támasztott szokásos követelményeknek, valamint az, ha az áru felhasználása a szokásostól lényegesen eltérő feltételek megvalósítását igényli. (3) Az (1) bekezdés alkalmazásában az áru lényeges tulajdonságának minősül az áru vásárlásához ígért nyereségi lehetőség vagy más előnyös következmény is.

III.3. Versenykorlátozó megállapodások¹⁷¹

A versenyjogi jogsértések sorában a versenykorlátozó megállapodásokhoz speciális tényállás kapcsolódik; a Btk. 296/B.§-a tartalmazza a versenyt korlátozó megállapodás tilalmát közbeszerzési és koncessziós eljárásban.¹⁷²

Első ránézésre a bűncselekmény jogi tárgya, azaz a társadalom számára fontos védendő érdek a verseny szabadsága, azonban a büntetőjog ezt csak a két meghatározott típusú eljárási formában védelmezi. Mindkét eljárás a közvagyon „elköltéséhez” kötődik, amiből végső soron az is levezethető, elsődlegesen inkább ezen két eljárás védelme a cél, tehát nem általában a versenyé. Így tehát a bűncselekmény jogi tárgya a pénzügyi támogatások rendszerének törvényes működése, a közpénzek, a költségvetési források átlátható, tisztességes és haszonelvű felhasználásának

¹⁷¹ Tp.tv. 11.§ Tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, valamint a vállalkozások társadalmi szervezetének, a közttestületnek, az egyesülésnek és más hasonló szervezetnek a döntése (a továbbiakban együtt: megállapodás), amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki. Nem minősül ilyennek a megállapodás, ha egymástól nem független vállalkozások között jön létre.

¹⁷² Btk. 296/B. § (1) Aki a közbeszerzési eljárás, illetve a koncesszióköteles tevékenységre vonatkozóan kiírt nyílt vagy zártkörű pályázat eredményének befolyásolása érdekében az árak (díjak), illetőleg egyéb szerződési feltételek rögzítésére, illetve a piac felosztására irányuló megállapodást köt, vagy más összehangolt magatartást tanúsít, és ezzel a versenyt korlátozza, büntetett követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. (2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki a közbeszerzési eljárás, illetve a koncesszióköteles tevékenységre vonatkozóan kiírt nyílt vagy zártkörű pályázat eredményének befolyásolása érdekében a vállalkozások társadalmi szervezete, a közttestület, az egyesülés és más hasonló szervezet olyan döntésének a meghozatalában vesz részt, amely a versenyt korlátozza. (3) A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, közérdekű munka vagy pénzbüntetés, ha az (1) és (2) bekezdésben meghatározott cselekményt jelentős értéket meg nem haladó közbeszerzési értékre követik el. (4) Nem büntetendő az (1)-(3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetője, ha a cselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja. Hatóság alatt a verseny- vagy pénzügyi felügyeletet ellátó szervezet és a közbeszerzésekkel kapcsolatos jogorvoslati eljárást lefolytató szervet is érteni kell.

védelme, s csak ezt követően a verseny szabadsága, a szabadpiac korlátozástól mentes működése.

A tényállás rövid elemzése s a felmerülő problémák bemutatása átvezet bennünket az előadás harmadik tematikus egységébe, ami kifejezetten a közbeszerzések büntetőjogi védelméről szól.

IV. Közbeszerzési eljárások speciális büntetőjogi védelme

A tényállást a 2005. évi XCI. törvény iktatta be a Btk.-ba, s 2005. szeptember 1-jén lépett hatályba. A tényállás a megfogalmazás szintjén a versenyjogi *fogalomkészletet* használja („összehangolt magatartás”), ami kifejezetten helyesnek is tekinthető, hiszen ezáltal biztosítható (lenne) az összhang a szorosan kapcsolódó más jogágbeli háttérjoganyaggal. Másfelől azonban a tényállásban megjelennek olyan elemek is, amelyek nem illeszkednek ebbe a rendszerbe, így nehézséget okoz értelmezésük. Természetesen nem hagyható figyelmen kívül, hogy a büntetőjog főszabály szerint autonóm, saját fogalmi rendszert használ, ami a büntetőjogi dogmatika zártságát és koherenciáját alapozza meg, de különösen kerettényállásoknál kell a jogalkotónak megfontoltságot és előrelátást tanúsítania, hogy csak olyan büntetőjogi többletelemekkel töltsse fel a tényállást, amelyek az adott háttérjoganyagbeli kontextusban is értelmezhetők. Vagy legalábbis a konkrét gazdasági cselekmények körében életszerűek és reálisak. Ilyen megítélésbeli kétség illetheti a most vizsgált bűncselekmény *eredményét*, ami a tényállás szerint a verseny korlátozása. Sajnos, „a versenyjog nem szolgál olyan definícióval (...), ami a büntetőjog igényeit maradéktalanul kielégítené.”¹⁷³ A versenyjog számára ugyanis azért nem szükséges ezt a definíciót megadni, mivel a verseny korlátozásának pusztá célja vagy a hatás kifejtésének lehetősége esetén is alkalmazható a versenytörvény szerinti tilalom, s megállapítható a jogsértés. A büntetőjogban ezek pedig legfeljebb a tényállás kísérletének lennének

¹⁷³ Csépai-Ujvári i.m. 223.p.

minősíthetők, ha a speciális célzat és a megfelelő elkövetési magatartás megvalósult. Emiatt a büntetőjogban meg kell alkotni a verseny korlátozásának fogalmát, ami a befejezett bűncselekmény megállapításának a feltétele. Ezzel kapcsolatban *Csépai és Ujvári* három teóriát állít fel, ezek röviden a következők:

1. a verseny korlátozása már a szándékegység kialakulásakor beáll, azaz amikor a megállapodás nyomán a versenytársak közötti megállapodás létrejön, mivel ilyenkor a versenyhelyzet megszűnik közöttük;
2. a verseny korlátozása akkor valósul meg, amikor az ajánlattevők ajánlataikat benyújtják, ugyanis ilyenkor a versenyeljárásban nem olyan ajánlatok vesznek részt, amelyek egymással ténylegesen versenyeznének; vagy
3. a közbeszerzési vagy koncessziós döntés meghozatalával áll be a verseny korlátozása, amikor az egymással valójában nem versenyző pályázatok közül dönt a kiíró (bármilyen döntés megfelelő lehet, az érvénytelenítés is ilyen).

Álláspontom szerint a büntetőjogi védelem körében helyesnek tekinthető, ha a verseny korlátozását mint büntetőjogi eredményt az első variáció szerint állapítjuk meg, a további alternatívák ugyanis figyelembe vehető lényeges indok nélkül tolják ki a felelősség megállapíthatóságának idejét egy későbbi időpontra, s teszik függővé az elkövetési magatartáshoz képesti további aktustól vagy cselekménytől.

A bűncselekmény szándékos és célzatos is, mivel az összehangolt magatartásra a pályázat eredményének befolyásolása érdekében kell, hogy sor kerüljön. Megállapítható, hogy a büntetőjogi felelősség a versenyjoghoz képest – helyesen – szigorúbb *szubjektív* feltételen nyugszik; míg a versenyjogban a versenykorlátozó megállapodások pusztán hatásuk alapján is megalapozhatják a jogsértést, addig a Btk. szerinti bűncselekmény csak az ilyen eredmény kiváltóságának tudatában, egyenes szándékkal elkövetetten valósul meg.¹⁷⁴

¹⁷⁴ Vö. *Csépai-Ujvári* i.m. 226.p.

Az elkövetők oldalán viszont tágabban húzza meg a Btk. a felelősség határait, mivel a bűncselekményt bárki elkövetheti, s nem csupán az említett eljárásokban részt vevő versenyző gazdálkodó szervezetek vezetője, hanem akár a cégen belül bárki más is, vagy a kiírásban részt vevő személy is. Ez utóbbiak például nem tartoznak a versenyjog hatálya alá eső személyi körbe.

Szintén a versenyjogból ismert jogintézmény, hogy bizonyos feltételek teljesülése esetén – bár „tényállásszerű” a versenykorlátozás – *mentesülni* lehet a versenyjogi felelősség alól. Ezt a büntetőjogi tilalom szintén nem érvényesíti, így a viszonylag rugalmas és a konkrét gazdasági szituációt figyelembe vevő versenyjogi szabályozás, illetve gyakorlat nem kap szerepet. Ennek az lehet a következménye, hogy bár a versenyjog konkrét esetben maga „mentesítheti” az adott személyt, a büntetőjog ezt nem teszi meg, hanem követi az absztrakt jogtárgyvédelmet, az ilyen szituációkban megjelenő verseny, illetve az ettől független más jogtárgyak elvont védelmét.

Külön kiemelés igényel, hogy 2006. július 1-je óta (2006. évi LI. törvény) megszűntek a cselekmény *társadalomra veszélyességének* hiányához vagy csekély fokához fűződő önálló büntethetőségi akadályok, így a versenyjogi mentesülés esetén is realizálódik a bűncselekmény, míg korábbi joghelyzetben elképzelhető lett volna ilyenkor a büntethetőséget kizárása vagy megszűnése.

Mindezekon túlmenően további eltéréseket lehet tetten érni a versenyjogi szabályozás és a büntetőjogi szabályozás tartalma között, amelyek a tényállás „működőképességét” befolyásolják, különösen azon oknál fogva, hogy az eltérések miatt nem életszerű, a gazdasági életben nem reális helyzeteket feltételez.

A Btk. 296/B.§ (4) bekezdése speciális büntethetőséget megszüntető okot tartalmaz, ami a versenyjogi engedékenységi politika következményeinek büntetőjogi értékesítését testesíti meg. A kettő közötti párhuzam azonban tartalmilag nem teljes: a

GVH az adott személy elsőségehez köti az engedékenységet, akármelyik hatóságnál is tárta fel, a Btk. pedig a feltárára koncentrált; a büntetőjog megengedi továbbá az együttes feltárást az elkövetőknek, a versenyjog csak egy vállalkozásnak engedi (ezen belül több természetesen személynek igen); illetve míg a büntetőjog tágan húzza meg a mentesülő (bejelentő) személyek körét, mivel mind a tetteseket, mind a részeseket részesíti ebben a kedvezményben, a versenyjogi szabályozás kizárólag a vállalkozás képviselőjének engedi a mentesülést.

Külön kiemelendő a tényállással kapcsolatosan a *kiíró oldalán* jelentkező büntetőjogi felelősség kérdése, azaz, ha a közbeszerzési vagy koncessziós eljárást kiíró szervnél állapítható meg valamely versenykorlátozó összejátszás. Egyfelől ismételt megállapítható, hogy az inkriminált megállapodásban a büntetőjog szempontjából részt vehet, s így elkövető lehet a kiírásban részt vevő személy is. Másrészt pedig elvileg felvethető lenne a hűtlen kezelés megvalósítása a gazdaságilag nem ésszerű közbeszerzési eljárásokban. Leszögezhető azonban, hogy a pontos eljárási rendet és menetet követő eljárások esetleges költséget nem kímélő mivolta nem eshet a büntetőjogi tilalom tartalmába – éppen a szabályszerű eljárás eredményezi, hogy ne legyen köteleességszegő a magatartás, így a hűtlen kezelés nem fog megvalósulni. A nem szabályszerűen lefolytatott közbeszerzési eljárás vagy éppen a közbeszerzési eljárástól való eltekintés kiírási kötelezettség ellenére azonban természetesen felvetheti a büntetőjogi felelősséget.

Végezetül érdemes megemlíteni a közbeszerzési törvény szerinti kizáró okot, miszerint öt évig nem vehet részt ilyen eljárásban az, aki hamis adatot szolgáltat. Az ilyen jellegű cselekmények már önmagukban is megvalósíthatnak bűncselekményi tényállást, ami miatti büntetőeljárás lefolytatása az illetékes hatóságok dolga, s sem a kiíró, sem pedig adott esetben a Közbeszerzési Döntőbizottság nem rendelkezik mérlegelési jogkörrel e kérdésben. A hamis okiratot szolgáltatóval történő „jóindulatú” összejátszás, ami esetlegesen a kiírói oldalon jelentkezik, további

bűncselekmények, így különösen a bűnpártolás megállapíthatóságát alapozza meg.

V. Utószó

A gazdasági élet büntetőjogi szabályozása, a gazdasági folyamatok büntetőjogi eszközökkel történő helyes mederbe terelése a legvégső eszköz. Erre is azonban csak akkor alkalmas, ha a büntetőjogi szabályok pontosak és valóban arra irányulnak, ami a probléma; ha az alkalmazásuk a büntetőeljárásban megfelelő; s – nem utolsósorban – ha a büntetőeljárások valóban meg is indulnak. Ehhez képest azonban, a büntetőjog nem tűnik alkalmasnak még a legvégső eszközkénti bevetésre sem. Mi hát a helyzet? A bűncselekményeket elkövetik, de a fehérgalléros elkövetőket érintő, a jogszociológiai kutatások szerinti differenciált szemlélet, az enyhe büntetés-kiszabási gyakorlat miatt a büntetőjogi ultima ratio inflálódik s a büntetőjog végső soron saját alkalmatlanságával szembesül. Pedig a büntetőjog nem öncélú szabályozórendszer, s nem azért hatályosul, hogy mindenki rács mögé kerüljön. Ha azonban a jogalkotó döntése nyomán megvan a jogszabályi környezet, nem engedhetjük, hogy az ne érvényesüljön. Erkölcsi és szakmai felelősségünk, hogy ne hunyjunk szemet – s akkor a tisztább, átláthatóbb, illegális befolyástól mentes gazdaság, *mindannyiunk* előnyére elérhetőbbé, sőt megvalósíthatóvá válik.